

Oproep aan de politici en de filmsector : weg met de Belgische filmkeuring!

“Buiten verscheidene zichtstoornissen en oogziekten, welke de kinema verwekt, is hij schadelijk in gezondheidsopzicht omdat hij het zenuwstelsel van zijn gewone bezoekers overspant en bijgevolg gemakkelijk leidt tot zenuwuitputting. Hij is schadelijk door de «suggestie» die hij teweegbrengt. Die «suggestie» kan aanleiding geven tot waanzin (...)»¹.

Met de wet op de filmkeuring in 1920 wilde de Belgische wetgever tegemoet komen aan een reeks diepgewortelde bekommernissen naar aanleiding van het overweldigende succes dat het medium film in die periode kende: de cinemafilm zou leiden tot jeugddelinquentie en het toelaten van jongeren en volwassenen, van beide geslachten (!), in de donkere bioscoopzalen, zou onvermijdelijk ontsproten tot ontucht en verderf van de jeugd. Bovendien, zo werd dus beweerd, verwekt de cinema oogziekten, zorgt voor zenuwuitputting, bevat “suggestie” en kan finaal tot waanzin leiden. De wetgever was daar toen echt van overtuigd en ontzegde daarom als maatregel van jeugdbescherming aan jongeren tot 16 jaar de toegang tot de bioscoopzalen. Alleen vooraf door de filmkeuringscommissie als “familie- of kindervoorstelling” goed bevonden films waren nog toegankelijk voor jongeren onder de 16².

Dat het bekijken van films in de bioscoop finaal (bepaalde) jongeren tot waanzin kan leiden is voornamelijk niet aangetoond. Het is integendeel de wet op de filmkeuring zelf en de wijze waarop die in België wordt toegepast waaraan ondertussen een aantal waanzinnige kantjes vastzitten.

Dit tijdschrift heeft reeds bij herhaling aandacht besteed aan de opmerkelijke onvolkomenheden die vervat zitten in de nog steeds van kracht zijnde wet op de filmkeuring van 1 september 1920, onvolkomenheden die zowel juridisch, organisatorisch als praktisch van aard zijn³. François Jongen had het in 2003 over “*l’obsolescence patente de la loi du 1er septembre 1920*”⁴ en ook Eva Lievens maakte in haar bijdrage in 2005 duidelijk dat de “*houdbaarheidsdatum*” van de wet verstreken was⁵. Meer recent maakte ook Edouard Cruysmans in *Auteurs & Media* een bijzonder kritische analyse over het wankel juridisch draagvlak en de zelfs ronduit onwettelijke organisatie van de Belgische filmkeuring⁶.

¹ Parl. St. Kamer 1920-1921, nr. 171.

² D. BILTEREYST en L. DEPAUW, “‘Geene censuurwet’: over het ontstaan van de Filmwet Vandervelde en de werking van de Belgische Filmkeuringscommissie (1912-2003)”, in S. VAN BAUWEL, E. VAN DAMME en H. VERSTRAETEN (eds.), *Diverse mediawerelden. Hedendaagse reflecties gebaseerd op het onderzoek van Frieda Saeys*, Gent, Academia Press, 2010, 51-74 en L. DEPAUW, *Paniek in context. Een interdisciplinair, multimethodisch onderzoek naar het publieke debat over geweld in de film tijdens het Interbellum in België*, Gent, Proefschrift Universiteit Gent, 2009, 408 p.

³ Het toeval wil dat op het moment van het afsluiten van de tekst van dit editoriaal, op 8 oktober 2012 de officiële coördinatie in het Duits van de Wet van 21 september 1920 in het Belgisch Staatsblad is gepubliceerd.

⁴ F. JONGEN, “La censure administrative en Belgique” in X., *Censuur/Censure, Referaten van het colloquium van 16 mei 2003, Auteurs & Media*, Brussel, Laricier, 2003, 58-67.

⁵ E. LIEVENS, “Filmkeuring: houdbaarheidsdatum verstreken?”, *AM* 2005/3, 223-231.

⁶ E. CRUYSMANS, “La Commission des films cinématographiques : lorsque le droit est dépassé par les faits”, *AM* 2011/4, 463-484.

Een poging om via het KB van 27 april 2007 en met een nieuwe samenstelling van de filmkeuringscommissie orde op zaken te stellen en de filmkeuring een nieuw, eigentijds élan te geven, blijkt in de praktijk een losse flodder. Sterker, het KB van 27 april 2007 houdende oprichting van de Commissie voor de filmkeuring heeft de organisatie van de filmkeuring in België nog meer het juridische drijfzand ingedreven, ondanks de inspanningen door het secretariaat van de Commissie om de continuïteit van de werking van de filmkeuringscommissie te verzekeren. Ook dat is overigens opmerkelijk : de volledige administratieve en organisatorische ondersteuning van de federale keuringscommissie gebeurt door het Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media ... van de Vlaamse Gemeenschap.

Nieuw is de kritiek op de wet op de filmkeuring allerminst. Al in 1979 riep Alain Berenboom in *Journal des Tribunaux* om een hervorming van de wet⁷ en hij actualiseerde zijn kritiek naar aanleiding van de discussie over en de rechtszaak betreffende de keuring van de film "Batman" in 1989 als "KNT/ENA"⁸. Ook in het *Handboek Mediarecht* (ed. 2003) werd felle kritiek geleverd op de filmkeuring in België in toepassing van de verouderde wet van 1920⁹.

Auteurs & Media heeft dus als tijdschrift, samen met vele van de redactieleden, bij herhaling analyses gemaakt en voorstellen geformuleerd tot verbetering van de onhoudbare situatie van de filmkeuring in België. Helaas, zonder enig aanwijsbaar resultaat tot nu toe.

Overigens is ook door vele anderen, met kennis van zaken, de wet van 1920 grondig in vraag gesteld. In beleidsnota's en in wetenschappelijke rapporten wordt al jarenlang gepleit voor een dringende en noodzakelijke aanpassing van de filmkeuring in België. De stapel wetsvoorstellen tot herziening van de wet is bijna niet meer te overzien. De eerste voorstellen dateren al uit de jaren tachtig, indertijd nog ingediend door Jean Gol¹⁰. Ook het meest recente voorstel is ingediend door MR-politici, een voorstel dat opteert voor de opheffing van het toegangsverbod tot de cinema voor jongeren onder de 16 en kiest voor een systeem van productinformatie¹¹. Tussendoor hebben ook tal van politici van andere partijen wetsvoorstellen in Kamer en Senaat neergelegd¹². Op Vlaams niveau zijn eveneens aanzetten gegeven om uit de impasse te geraken en te kiezen voor een vernieuwd jongeren- en mediabeleid inzake film¹³.

⁷ A. BERENBOOM, "La 'censure' des films en Belgique. Eléments pour une réforme des dispositions empêchant le libre projection", *JT* 1979, 505-509.

⁸ A. BERENBOOM, "Batman interdit aux enfants ..." (noot onder Civ. Bruxelles (ref.) 13 september 1989), *Journ. Proc.* 1989/156, 31.

⁹ D. VOORHOOF, *Handboek Mediarecht*, Brussel, Larcier, 2003, 119-121. Zie ook D. VOORHOOF en P. VALCKE, *Handboek Mediarecht*, 3de editie, Brussel, Larcier, 2011, 165-170.

¹⁰ *Parl. St.* Senaat 1985-1986, nr. 278/1.

¹¹ *Parl. St.* Kamer 2010-2011, nr. 827/1.

¹² Voor een overzicht, zie E. CRUYSMANS, "La Commission des films cinématographiques : lorsque le droit est dépassé par les faits", *AM* 2011/4, 463-484.

¹³ D. BILTEREYST, D. VOORHOOF, J. DEBACKERE, L. DEPAUW en K. VAN DER PERRE, *Ontwerpdecreet inzake de hervorming van de wet op de filmkeuring. Rapport in opdracht van de Minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen*, Brussel, juni 2003, onuitg. en Vlaamse Mediaraad, *Advies nr. 2006/001 inzake de "haalbaarheid" en de "meerwaarde" van de invoering van een systeem van Kijkwijzer (cfr. Nederland) voor de Vlaamse omroepen*, <http://www.cjism.vlaanderen.be/raadcjism/historiek/mediaraad/adviezen/2006/MR06-001.pdf>

De essentie van de kritiek op de wetgeving en de praktijk inzake de filmkeuring is in zeven punten samen te vatten :

1. De wet kiest voor een achterhaalde, c.q. ongewenste vorm van preventieve censuur;
2. De wet is enkel van toepassing op de vertoning van films in de bioscoop, terwijl een systeem van classificatie voor alle distributieplatformen zou moeten gelden, inclusief de verkoop- en verhuur van DVD's en uitzending van films via audiovisuele mediadiensten;
3. De wet kent maar één leeftijdscategorie, nl. verbod voor jongeren onder de 16 jaar. De leeftijdscategorie "12" die in het KB van 27 april 2007 is ingevoegd, heeft geen wettelijke basis;
4. De wet bevat geen criteria voor de beoordeling door de filmkeuringscommissie, behoudens de vage verwijzing naar "familie- en kindervoorstellingen";
5. Op de naleving van de wet, met beperkte strafsancties, bestaat nagenoeg geen controle;
6. De filmkeuringscommissie fungeert ondermaats : er is geen duidelijke procedure, er is geen huishoudelijk reglement, de praktische organisatie is bij momenten ronduit chaotisch en er is niet de minste transparantie over de werking van de Commissie. De beslissingen zijn niet of nauwelijks gemotiveerd. Bovendien zijn de beslissingen niet openbaar, ook niet via internet. Een schril contrast met de informatieve websites van bijvoorbeeld de Britse BBFC¹⁴, de Deense Medieraad voor kinderen en jongeren¹⁵, de Franse CNC¹⁶ of het Nederlandse Kijkwijzer¹⁷, waar niet alleen informatie te vinden is over de beslissingen of adviezen van deze organen, maar ook informatie beschikbaar is voor ouders, opvoeders én jongeren over het film- en audiovisueel aanbod, met verschillende leeftijdscategorieën of criteria inzake geweld, angst, discriminatie, verbaal geweld, drugs of seks.
7. De wet legt alle eieren in de mand van de controle door een overheidsorgaan, terwijl een model van co-regulering met de film- en audiovisuele sector zich in deze materie opdringt.

Al ruim 25 jaar zijn wetsvoorstellen ingediend om de wet aan te passen aan de gewijzigde maatschappelijke omstandigheden, de nieuwe mediaomgeving, meer actuele opvattingen rond kinderrechten, ontwikkelingspsychologie, mediapedagogiek, cultuurparticipatie door jongeren en nu ook mediawijsheid en de internetomgeving. Het moet toch mogelijk zijn om dringend werk te maken van een vernieuwd beleid inzake filmkeuring. Van censuur en filmkeuring naar een positief-stimulerend beleid en productinformatie. Van een overheidscontrole en strafsancties naar een stelsel van co-regulering, in samenwerking en in overleg met de hele film- en audiovisuele sector. Van een systeem waarin de overheid of een commissie van eigenwijze keurders bepaalt wat slecht en schadelijk is voor jongeren, naar een omgeving waarin ouders, opvoeders, filmmakers, film distributeurs, media én jongeren zelf verantwoordelijkheid dienen te

¹⁴ www.bbfc.co.uk/

¹⁵ www.medieraadet.dk/html/gb/gb.htm; www.dfi.dk/Boern_og_unge/Medieraadet.aspx/en en www.saferinternet.org/web/guest/centre/-/centre/denmark

¹⁶ www.cnc.fr/web/fr/rechercher-une-oeuvre

¹⁷ www.kijkwijzer.nl

nemen en keuzes maken op basis van betrouwbare en kwaliteitsvolle productinformatie over films en andere audiovisuele werken. We hoeven maar even over de grens te kijken om te realiseren hoe in Nederland en iets verderop in Denemarken de sprong naar de online- en multimedia-omgeving in 21ste eeuw is gemaakt, terwijl de filmkeuring in België nog de sfeer uitademt van het eerste kwart van de twintigste eeuw, de periode van de stomme film dus nog.

Auteurs & Media kijkt alvast met veel interesse uit naar een nieuwe aanpak van de filmkeuring in België. Een grondige hervorming van de wetgeving, waarin zowel het federale bestuursniveau als de gemeenschappen zijn betrokken¹⁸, zal nog wel wat politiek overleg en voorbereiding vragen, in samenspraak met de film- en mediasector. Maar jaren mag het niet meer duren, want deze vertoning die België tot scherts en schande maakt in de filmsector, tot ergernis leidt bij ouders en opvoeders en bij jongeren zelf als volstrekt oubollig wordt ervaren, heeft nu echt wel lang genoeg geduurd. De honderdste verjaardag van de wet van 1 september 1920 is geen optie!

Dirk Voorhoof

Gewoon hoogleraar UGent, lid van de redactieraad van *Auteurs & Media* (Larcier), lid van de *Vlaamse Regulator voor de Media* en van de *Commissie voor de Filmkeuring*

www.psw.ugent.be/dv

¹⁸ Het federale regeerakkoord bepaalt dat de bevoegdheid inzake filmkeuring tijdens deze legislatuur (opnieuw) naar de gemeenschappen wordt overgeheveld, mits een (federale) oplossing gevonden wordt voor Brussel-Hoofdstad : Regeerakkoord van 1 december 2011, 52, http://premier.be/files/20111206/Regeerakkoord_1_december_2011.pdf